

Instandhouding en restauratie van beschermde historische monumenten: staatssteunkader voor monumentenzorg.

Dit document is de vertaling van een door de Nederlandse overheid opgesteld kader voor staatsteun ten behoeve van monumenten dat aan de Europese Commissie (hierna: de Commissie) ter goedkeuring is voorgelegd ("Conservation and restoration of protected historical monuments: national framework for compensation"). Bij beschikking van 15 december 2009 (nr. N 606/2009) heeft de Commissie het kader met ingang van 1 januari 2010 voor een periode van vijf jaar goedgekeurd ('verenigbaar verklaard met het Verdrag').

Reden voor de totstandkoming van dit staatssteunkader is vereenvoudiging van het goedkeuringsproces van staatsteun ten behoeve van monumenten door de Commissie. Individuele steunmaatregelen ten behoeve van monumenten moeten namelijk aangemeld worden bij de Commissie voor goedkeuring. Deze goedkeuring op grond van de cultuurexceptie (art. 107, derde lid, onder d, VWEU) vond echter bijna altijd plaats omdat de steun voor monumentenzorg slechts een minimale verstoring van de gemeenschappelijke markt betreft. Bij gebrek aan regelgeving van de Commissie op het terrein van de monumentenzorg, en om tijdrovende beslissingen over individuele casussen voor zowel de Commissie als de Nederlandse overheid te beperken, is dit kader met algemene criteria voor steun ten behoeve van monumenten opgesteld. Steun die voldoet aan de voorwaarden van het kader kan als door de EC verenigbaar geachte staatsteun worden beschouwd.

Het staatssteunkader vormt geen juridische basis om steun voor monumentenzorg op te baseren, maar geeft slechts de criteria waar steun aan moet voldoen zonder dat aanmelding bij de Commissie noodzakelijk is. Het kader biedt evenmin aanspraak op subsidiegelden; het budget (onderdeel 8) is alleen een schatting van de steun die jaarlijks door de gezamenlijke overheden zal worden uitgekeerd.

Uiteraard hoeft niet aan dit kader te worden voldaan als geen sprake is van staatsteun als bedoeld in artikel 107 VWEU. Staatsteun die niet voldoet aan de criteria van dit kader dient gewoon ter goedkeuring aangemeld te worden bij de Commissie.

Ten slotte: onderstaande tekst is een vertaling. De door de Commissie goedgekeurde Engelse tekst is leidend.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
15 februari 2010

Staatssteunkader voor monumentenzorg

1. Inleiding

Dit nationale kader (verder te noemen: het kader) beschrijft de voorwaarden waaronder de Nederlandse autoriteiten (rijksoverheid, provincie of gemeente) compensatiesteun verlenen voor de extra kosten van instandhouding en restauratie van historische monumenten.

Het kader is alleen van toepassing op staatssteun als bedoeld in artikel 107, eerste lid, van het VWEU, oud artikel 87, eerste lid, EG-verdrag ("behoudens de afwijkingen waarin dit Verdrag voorziet, zijn steunmaatregelen van de staten of in welke vorm ook met staatsmiddelen bekostigd, die de mededinging door begunstiging van bepaalde ondernemingen of bepaalde producties vervalsen of dreigen te vervalsen, onverenigbaar met de gemeenschappelijke markt, voor zover deze steun het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig beïnvloedt").

Het kader wordt aangemeld bij de Europese Commissie (verder te noemen: de Commissie) overeenkomstig artikel 108, derde lid, van het VWEU (oud artikel 88, derde lid, EG-verdrag). Aan de Commissie wordt gevraagd dit kader goed te keuren en daarmee staatssteun die is gebaseerd op dit kader. De basis voor goedkeuring is de verenigbaarheid van de maatregelen met de gemeenschappelijke markt overeenkomstig artikel 107, derde lid, onder d, van het VWEU (oud artikel 87, derde lid, onder d, EG-verdrag).

Staatssteun die wordt gebaseerd op dit kader heeft uitsluitend tot doel om aangewezen cultureel erfgoed (historische monumenten) in stand te houden. De staatssteun mag alleen worden gebruikt voor de instandhouding of restauratie van de monumentale waarden van de historische monumenten. Aangezien de compensatie wordt verleend voor de instandhouding en de restauratie van onroerende goederen en er geen markt tussen de lidstaten bestaat voor historische onroerende goederen, zal de compensatie hooguit op lokaal niveau de mededinging kunnen verstoren. Gelet op deze feiten, de criteria en het beperkte staatssteunbedrag wordt het effect op de concurrentie en de handelsvoorwaarden binnen de Europese Unie tot een minimum beperkt.

2. Juridische grondslag

Compensatie die door de nationale autoriteiten wordt verleend voor rijksmonumenten wordt in de regel gebaseerd op de Monumentenwet 1988. De voorwaarden zijn vastgelegd in het Besluit rijkssubsidiëring instandhouding monumenten (Brim). Indien, bij uitzondering, de steun voor het behoud van monumenten een andere rechtsgrondslag heeft, worden de criteria van het Brim en dit kader toegepast.

Compensatie die door decentrale overheden wordt verleend, wordt gebaseerd op de bevoegdheden en de begrotingsmiddelen van de provinciale en gemeentelijke overheden zoals deze bij wet aan hen zijn toegekend (Provinciewet en Gemeentewet). Provinciale en gemeentelijke overheden zijn onafhankelijk in het vaststellen en uitvoeren van steunmaatregelen met betrekking tot monumenten. In het algemeen maakt de provinciale of gemeentelijke overheid een verordening voor de aanwijzing van lokale monumenten en voor de compensatie ten behoeve van de instandhouding en restauratie van monumenten. Wanneer een gebouw, object of complex wordt aangewezen als monument en wordt geplaatst op de monumentenlijst, komt het in aanmerking voor vergoeding van de extra kosten van instandhouding en/of restauratie.

3. Doelstelling en toepasselijkheid

Dit kader is van toepassing op staatssteun die wordt verleend voor de extra kosten van instandhouding of restauratie van historische onroerende goederen. De onroerende goederen moeten als monument zijn aangewezen door nationale of lokale overheden. Op rijksniveau kunnen monumenten worden aangewezen welke van algemeen belang zijn vanwege hun schoonheid, hun

betekenis voor de wetenschap of hun cultuurhistorische waarde¹. Aangewezen rijksmonumenten worden door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap ingeschreven in een register. Naast rijksmonumenten kunnen decentrale overheden provinciale of gemeentelijke monumenten aanwijzen. De lokale overheden gebruiken voor de aanwijzing van monumenten praktisch dezelfde criteria als vastgelegd in de Monumentenwet 1988. Net zoals rijksmonumenten moeten de provinciale of gemeentelijke monumenten worden ingeschreven in een register met provinciale of gemeentelijke monumenten alvorens het onroerend goed kan worden gekwalificeerd als een officieel (beschermd) monument.

4. Begunstigde

De compensatie voor de instandhouding van aangewezen monumenten wordt verleend aan de eigenaar van het monument. De eigenaar van het monument moet in ieder geval een natuurlijke persoon of rechtspersoon zijn. De steun mag niet worden gebruikt voor operationele kosten van de onderneming. Indien er commerciële activiteiten worden uitgevoerd met de monumenten, dan dient de betrokken commerciële exploitant een marktprijs te betalen voor het gebruik van het monument.

5. Subsidiabele kosten

Alleen de extra kosten voor instandhouding en restauratie van het monument en zijn monumentale waarde komen voor vergoeding in aanmerking. Deze kosten hebben alleen betrekking op werkzaamheden die uit technisch oogpunt noodzakelijk zijn voor het behoud van het monument (waaronder de kosten voor architecten en binnenhuisarchitecten) en omvatten geen kosten die strekken tot verbetering van het comfort of ten behoeve van nieuwe aanpassingen aan het monument. Bovendien zijn alleen de kosten subsidiabel indien de activiteiten gericht zijn op behoud van de historische materialen en constructies van het monument. Dit betekent dat slechts kosten ten behoeve van het behoud van culturele waarden subsidiabel zijn: kosten van commerciële activiteiten van de begunstigde zijn niet subsidiabel en kunnen niet worden gecompenseerd op grond van het kader. Binnen het kader is het dus niet mogelijk om de bouwkosten vergoed te krijgen van huizen, kantoren, hotels, horeca, etc. Hoewel een monument een commerciële functie kan hebben of krijgen, komen deze commerciële activiteiten niet in aanmerking voor steun.

6. Vorm en intensiteit van de compensatie

De compensatie die wordt verleend aan een eigenaar van een monument kan verschillende vormen hebben, bijvoorbeeld een rechtstreekse subsidie, een zachte lening, een garantie of een belastingvrijstelling. De steun mag niet meer bedragen dan 100% van de extra kosten voor de instandhouding en/of restauratie van het monument. Indien de vergoeding lager is dan 100% van de subsidiabele kosten, dient de begunstigde voordat de steun wordt verleend te bevestigen dat de financiering van de resterende kosten is gewaarborgd.

De begunstigde moet de steun doelmatig en sober gebruiken voor de instandhouding van het monument waarvoor de vergoeding wordt verleend.

7. Cumulatie

De op basis van het kader verleende steunbedragen mogen cumuleren. De maximale steunintensiteit mag echter niet meer bedragen dan 100% van de kosten in verband met de instandhouding en/of restauratie van het monument.

8. Budget

Het jaarlijks budget voor compensatie van de extra kosten van instandhouding en restauratie van monumenten op grond van het kader wordt geraamd op € 400 miljoen. Dit budget omvat compensatie van zowel nationale, provinciale als gemeentelijke overheden.

¹ Deze definitie staat in artikel 1, onder b, van de Monumentenwet 1988.

9. Systeem van verificatie

De steunverlenende overheid houdt toezicht op de kosten en de activiteiten die zijn gemoeid met de instandhouding en restauratie van het monument en garandeert dat alleen subsidiabele kosten worden vergoed. Daarnaast zijn begunstigden verplicht om een financieel verslag over te leggen aan de overheden nadat de activiteiten voor het behoud van het monument, waarvoor de steun werd verleend, zijn voltooid. Afhankelijk van de hoogte van het steunbedrag en de aard van de kosten dient het financieel verslag te worden gecontroleerd door een accountant. Indien de daadwerkelijk bestede subsidiabele kosten lager uitvallen dan was voorzien in het budget van de begunstigde, zal het totale subsidiebedrag dienovereenkomstig worden verlaagd.

De Nederlandse overheden zullen jaarlijks verslag uitbrengen aan de Commissie over de op grond van dit kader verleende staatssteunbedragen.

10. Inwerkingtreding en duur van het kader

Dit kader treedt meteen na goedkeuring van de Commissie in werking en geldt voor een periode van vijf jaar. Na afloop van deze periode zal het kader voor compensatie ten behoeve van instandhouding en restauratie van monumenten opnieuw worden aangemeld bij de Commissie.